

Gabriela Gruszczak

(imię i nazwisko sporządzającego)

KD-03, Podinspektor

(Referat, stanowisko)

IV spotkanie Zespołu ds. Murali

(temat spotkania)

Sala Kupiecka, Urząd Miasta Krakowa, pl. Wszystkich Świętych 3-4, 9 maja 2023 r.

(miejsce i data spotkania)

Uczestnicy spotkania (skan listy w załączniku):

- Bożek Sebastian
- Gabriela Gruszczak – Wydział Kultury i Dziedzictwa Narodowego
- Hoszowski Maciej – Wydział Planowania Przestrzennego
- Jantos Małgorzata – Rada Miasta Krakowa
- Kolman Andrzej – Zarząd Dróg Miasta Krakowa
- Kutniowska Marta - Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków
- Małodobry Agata
- Nawrocki Marcin – 101 Murali dla Krakowa
- Piaskowski Robert - Wydział Kultury i Dziedzictwa Narodowego
- Wabik Artur
- Mol Paulina – Wydział Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Treść notatki

Na spotkaniu zostały omówione mural poświęcony Wisławie Szymborskiej przy ul. Karmelickiej, mural poświęcony Igrzyskom Europejskim, mural upamiętniający Jerzego Nowosielskiego, projekt złożony w ramach budżetu obywatelskiego – propozycja odnowienia muralu „Silva Rerum”, wpływ murali na bezpieczeństwo ruchu drogowego, mural na os. Lasówka oraz kwestię ewaluacji zrealizowanych murali opiniowanych przez Zespół.

1. Wprowadzenie Przewodniczącego:

Przewodniczący Robert Piaskowski powitał wszystkich zgromadzonych. Przedstawił porządek spotkania Zespołu.

2. Opiniowanie wniosków:

a) Mural poświęcony Wisławie Szymborskiej przy ul. Karmelickiej

P. R. Piaskowski poinformował zebranych o spotkaniu podzespołu w składzie: p. A. Wabik, p. A. Łakoma – Plastyk Miasta, p. G. Gruszczak – sekretarz Zespołu z przedstawicielami firmy Medicine w związku z modyfikacją muralu poświęconego Wisławie Szymborskiej. P. M. Nawrocki przedstawił krótko przebieg i rezultaty spotkania – zgodnie z ustaleniami projekt został uproszczony i uczyniony, zyskał dzięki temu nieco lekkości. Wykonawca z projektantem przeprowadzili testy wielkości czcionki połączone z ankietą dotyczącą oceny przez mieszkańców wykonania muralu. W ich wyniku została wybrana optymalna wielkość czcionki. Po wprowadzeniu zmian projekt został przesłany do p. A. Wabika i p. A. Łakomej i został przez nich oceniony pozytywnie. P. M. Kutniowska również pozytywnie odniosła się do poprawionego projektu.

P. M. Kutniowska zadała pytanie, czy projekt zostanie też wykonany na sąsiedniej ścianie. P. M. Nawrocki wyjaśnił, że sąsiednia ściana nie będzie objęta projektem, gdyż właściciel nie wyraża zgody na realizację. P. R. Piaskowski przypomniał, że Zespół sugerował wykorzystanie w przyszłości sąsiadującej ściany do wykonania muralu.

P. R. Piaskowski zadał pytanie o angielską wersję projektu. P. M. Nawrocki wyjaśnił, że wersja angielska będzie udostępniona w formie tabliczki z QR kodem. W jego ocenie na muralu nie ma miejsca na wprowadzenie dodatkowego tekstu.

Rekomendacje:

- Zespół opiniuje pozytywnie lokalizację i projekt muralu.
- Mural należy zabezpieczyć farbą anti-graffiti.
- Obok muralu należy zainstalować tabliczkę z angielskim tłumaczeniem wiersza w formie tradycyjnej (tekstowej) oraz ukrytej pod kodem QR.

b) Mural upamiętniający Igrzyska Europejskie

P. G. Gruszczak poinformowała, że projekt zakłada przeniesienie plakatu Igrzysk Europejskich na ścianę. Autorem muralu jest zatem autor plakatu.

Wnioskodawca zwrócił się z prośbą o wskazanie lokalizacji, w których może wykonać mural. Zalecono mu kontakt w tej sprawie z Zarządem Budynków Komunalnych. P. A. Wabik przekazał, że w zasobie ZBK znajdują się dwie elewacje budynków w Czyżynach, które mają dobrą perspektywę widokową. P. J. Markowski przypomniał, że biuro Igrzysk znajduje się na ul. Życzkowskiego. P. P. Mol zasugerowała, by wnioskodawca zwrócił się także do Zarządu Infrastruktury Sportowej lub do szkół w celu udostępnienia mu obiektu sportowego. P. R. Piaskowski niechętnie odniósł się do udostępnienia ściany będącej w zasobie ZBK. W jego ocenie cztery ściany przeznaczone do zamalowania trzeba wykorzystać do wykonania muralu o wysokich walorach artystycznych, natomiast opiniowany projekt powinien być zlokalizowany na obrzeżach miasta. P. R. Piaskowski zauważył, że bez wskazania lokalizacji niemożliwe jest zaopiniowanie wniosku.

Następnie poruszono problem umieszczenia na muralu znaków reklamowych (logo Igrzysk Europejskich). Nieobecny na spotkaniu p. A. Bik-Multanowski przekazał drogą mailową, że napis „Igrzyska Europejskie” może być odbierany jako ich reklama, zwłaszcza jeżeli na muralu zostaną umieszczone znaki towarowe, oznaczenia komercyjne. Jeżeli jednak takowych nie będzie, to mural także można potraktować jako upamiętnienie wydarzenia – w tym przypadku nie będą stosowane przepisy dot. reklam. Jeżeli element komercyjny pojawi się na projekcie wystarczy, że nie przekroczy wymiaru 12m². W związku z tym logo umieszczone w prawym górnym rogu muralu musi zostać usunięte. W ocenie Zespołu napis „Igrzyska Europejskie” wraz z datą wydarzenia nie stanowi elementu reklamowego, lecz upamiętnienie wydarzenia.

Projekt muralu stanowi przeniesienie plakatu Igrzysk Europejskich na elewację. P. R. Piaskowski podkreślił, że nie jest to do końca zgodne ze sztuką muralową. Mimo to modyfikacja projektu będzie trudna i należy pozostawić go w obecnej formie. P. A. Wabik docenił „wychodzenie” części elementów poza obszar muralu. Zaletą jest także zastosowanie ramy otaczającej mural, dzięki czemu projekt nie zajmuje całej ściany i nie jest przytłaczający. W ocenie p. A. Małodobry dobrą cechą muralu jest stosowana kolorystyka, ograniczenie jej do wąskiej gamy barwnej. P. S. Bożek zauważył, że w przypadku, gdy mural zostanie

wykonany w otoczeniu uniemożliwiającym oglądanie go z większej odległości jedynym czytelnym i dominującym elementem pozostanie napis. Będzie natomiast interesujący wizualnie przy oglądaniu go ze znacznej odległości. Zdaniem p. M. Hoszowskiego napis jest zbyt ciężki przez wykonanie go w kolorze czarnym. W ocenie p. A. Małodobry lepszą barwą byłby niebieski zharmonizowany z kolorystyką muralu. P. M. Nawrocki zwrócił uwagę na skalę napisu – po wykonaniu muralu może on być w odbiorze zbyt duży.

Rekomendacje:

- Zespół pozytywnie odnosi się do projektu muralu.
- Wniosek należy uzupełnić o wskazanie autora projektu.
- Bez wskazania lokalizacji Zespół nie może ocenić projektu.
- Przy realizacji muralu ważne jest zachowanie ramy oraz wykonanie go w miejscu umożliwiającym odejście i odbiór z większej odległości.
- Należy usunąć logo umieszczone w prawym górnym rogu muralu.
- Konieczne jest pokrycie dolnej części muralu powłoką anti-graffiti.

c) Mural upamiętniający Jerzego Nowosielskiego

Mural był opiniowany przez Zespół w sierpniu 2022 r. Ówczesna wersja projektu utrzymana była w jasnej, ciepłej kolorystyce. W obecnie zaprezentowanym projekcie dominują barwy chłodne – róże i fiolety.

P. M. Kutniowska oceniła, że proponowana lokalizacja jest znakomita, ponieważ w tym bloku mieszkali artyści. Zgodziła się z tym p. A. Małodobry, zdaniem której koncepcja jest znakomicie przemyślana, wewnętrznie spójna i celowa, bardzo dobrze uzasadniona, wybór obrazu też jest dokonany z rozwagą. Podkreśliła, że każdy mural zrealizowany w przestrzeni publicznej nawiązujący do sztuki wysokiej jest bardzo cenny, gdyż ma nie tylko walor artystyczny, ale też edukacyjny.

P. J. Markowski ocenił sam projekt jako dobry, jednakże źle prezentuje się w zestawieniu z kolorem elewacji budynku. W ocenie p. A. Małodobry kobaltowe tło jest zbyt ciężkie i przytłacza sam obraz. Zgodził się z tym p. R. Piaskowski który zasugerował, by tło utrzymać w kolorze jasnym. P. M. Nawrocki zauważył, że kolor tła został zaczerpnięty z obrazu. Zasugerował, by wnioskodawca przedstawił projekt muralu na kilku różnych kolorystycznie tłach. W ocenie Zespołu wskazane jest, by zastosować kolor zielony, zaczerpnięty z obrazu i zharmonizowany ze ścianą budynku. Wówczas napis „Jerzy Nowosielski” można wykonać w kolorze kobaltowym.

P. A. Małodobry zauważyła, że po dociepleniu elewacji kolorystyka może się zmienić. P. S. Bożek zgodził się z tym i podzielił się obserwacją, że współcześnie jest tendencja do odwrotu od kolorowych elewacji na rzecz wykonywania ich w bieli. P. J. Markowski zaproponował, by wnioskodawca porozumiał się z właścicielem budynku w kwestii planowanego remontu i dostosowania przyszej kolorystyki do muralu.

P. G. Gruszczak poinformowała, że projekt wykonania muralu został zgłoszony do budżetu obywatelskiego. Wnioskodawca wypełnił zatem zalecenia Zespołu z ubiegłego roku, gdy zgłosił projekt podania środków finansowych i Zespół wskazał mu budżet obywatelski jako jedno ze źródeł finansowania.

Rekomendacje:

- Zespół pozytywnie ocenia projekt i lokalizację muralu.
- Zespół proponuje zastąpienie obecnej kolorystyki tła zielenią wyciągniętą z obrazu, zharmonizowaną z kolorem elewacji budynku i wykonanie napisu „Jerzy Nowosielski” w ciemniejszym kolorze – dopuszcza się kobalt zastosowany obecnie w kolorystyce tła.
- Zespół sugeruje skontaktowanie się z właścicielem budynku w kwestii ustalenia, czy jest w najbliższym czasie planowane malowanie elewacji a jeśli tak, w celu dostosowania jej przyszłej kolorystyki do muralu.

d) Projekt złożony w ramach budżetu obywatelskiego – propozycja odnowienia muralu „Silva Rerum”

W tegorocznej edycji budżetu obywatelskiego, podobnie jak w latach ubiegłych, wpłynął projekt odnowienia muralu „Silva Rerum” przy ul. Powstańców Śląskich. P. R. Piaskowski przypomniał, że mural powstał z okazji 750-lecia lokacji Krakowa i został wykonany przez Agencję Zooteka.

P. R. Piaskowski przypomniał, że trzy lata temu Wydział Kultury zwrócił się do Zarządu Zieleni Miejskiej o nasadzenie na murze oporowym, na którym jest wykonany mural, pnący. Sam mural stanowi przykład myślenia o sztuce muralowej sprzed 20 lat, gdy dominowało przeładowanie treścią. Ze względu na dużą ilość detali niemożliwy jest dobry odbiór muralu z większej odległości.

P. M. Hoszowski przypomniał, że na muralu są umieszczone loga sponsorów. Obecnie, w świetle obowiązującej uchwały krajobrazowej, odnowienie muralu nie byłoby możliwe.

Zarząd Dróg Miasta Krakowa dla projektu wydał jednoznacznie negatywną opinię wskazując, że mural uniemożliwia dokonywanie przeglądu stanu technicznego muru oporowego. W związku z tym zaleca jego usunięcie.

P. G. Gruszczak przekazała, że Zarząd Zieleni Miejskiej dotychczas nie zajął stanowiska w odniesieniu do tego projektu, lecz w poprzednich edycjach wskazywał na nasadzenia pnączy.

P. M. Nawrocki zauważył, że kwota przeznaczona na realizację projektu jest znacząca i za tą samą sumę można zamówić nowy mural.

P. R. Piaskowski zaproponował spotkanie z autorami wniosku, aby wyjaśnić im przyczyny, dla których niemożliwe jest odnowienie muralu.

P. A. Wabik przypomniał, że nadal istniejący mural wykonany przez Zootekę znajduje się na wiadukcie nad ul. Powstańców Wielkopolskich. Obecnie jest on mocno zdewastowany i zdegradowany. Nie pasuje on do nowoczesnej, minimalistycznej infrastruktury przystanku. Zespół rekomenduje usunięcie także tego muralu.

Rekomendacje:

- Zespół negatywnie opiniuje projekt odnowienia muralu „Silva Rerum”. Nie pasuje on do nowoczesnej, minimalistycznej infrastruktury przystanku kolejowego Kraków Podgórze.
- Od czasu wykonania muralu zmieniło się postrzeganie przestrzeni i kontekst, w jakim został wykonany.
- Na wniosek Wydziału Kultury kilka lat temu mural został przez Zarząd Zieleni Miejskiej obsadzony pnączami. Było to działanie celowe. Tym sposobem chciano uniknąć usuwania muralu, a zarazem ograniczyć jego negatywne oddziaływanie

estetyczne wynikające z coraz gorszej kondycji technicznej. Należy ponadto podkreślić, że jest to rozwiązanie ekologiczne, wpływające na redukcję spalin i poprawę jakości powietrza.

- Ze względu na przesycenie treścią i nadmierną ilość detali niemożliwy jest dobry odbiór muralu z większej odległości.

3. Bezpieczeństwo ruchu drogowego a murale.

Problem wpływu murali na bezpieczeństwo ruchu drogowego zespołu został poruszony na poprzednim spotkaniu. P. G. Gruszczak przypominała, że w związku z Budżetem Obywatelskim wpływają projekty wykonania murali. Zakładają one wykonywanie murali na elementach infrastruktury drogowej. W związku z tym Zarząd Dróg Miasta Krakowa zwrócił się o zajęcie stanowiska w sprawie wpływu murali na bezpieczeństwo ruchu drogowego.

Murale umieszczone na elementach infrastruktury drogowej mogłyby mieć wyłącznie formę graficzną, pozbawioną elementów figuralnych. Należy wykonywać murale, które nie rozpraszają kierowców. Sugerowano dekorowanie formami ceramicznymi, lecz ze względów technicznych Zarząd Dróg Miasta Krakowa nie zgadza się na takie rozwiązanie.

P. M. Jantos zauważyła, że wiadukty i estakady będą niszczone przez graffiti. Przykładem tego mogą być estakady kolejowe na odcinku Grzegórzki-Zabłocie, gdzie akty wandalizmu miały miejsce jeszcze przed oddaniem ich do użytku. Wynika z tego, że każda forma uszlachetnienia tunelu spotka się z wandalizacją. Lepszym rozwiązaniem jest malowanie wiaduktów i estakad w sposób łatwy do odnowienia i pokrywanie ich powłokami anty-graffiti. Ze względu na wandalizację, bezpieczeństwo ruchu drogowego i długą tradycję zdobniczą Zespół negatywnie odnosi się do wykonywania murali na elementach infrastruktury drogowej.

4. Murale na estakadach kolejowych

P. A. Wabik poruszył problem powstawania murali na estakadach kolejowych na odcinku stacja Kraków Grzegórzki – stacja Kraków Zabłocie. Projekt powstającego tam parku zakłada wykonywanie murali na podporach estakady.

Zdaniem p. R. Piaskowskiego powinna powstać rozsądna polityka tworzenia w takich miejscach galerii wybitnych realizacji. Zespół powinien przyczynić się do zbudowania prestiżowej, dobrej galerii sztuki publicznej w oparciu o naturalne nośniki. Być może powinna być to zmienna galeria finansowana ze specjalnych środków. Istnienie takiej galerii mogłoby być dobrą alternatywą dla przypadkowej, niskiej jakości sztuki ulicznej. Dobrym przykładem takiej żywej galerii są realizacje na Rondzie Mogiłskim. W celu powstania galerii na estakadach należy podjąć rozmowy z Zarządem Zieleni Miejskiej i stworzyć opiekę kuratorską dla takiej galerii.

5. Mural na os. Lasówka

Projekt był już rozpatrywany przez Zespół i otrzymał opinię negatywną. Od czasu ostatniego spotkania pojawiły się nowe informacje poszerzające kontekst, w jakim należy rozpatrywać mural. Autorką projektu jest artystka używająca pseudonimu artystycznego Celine Levitan, związana z krakowską ASP. Tworzy ona bardzo ciekawe dzieła zbliżone do estetyki prac Małgorzaty Mirgi-Tas w technice patchworku i kolażu. Jedno z jej dzieł znajduje się w

restauracji przy ul. Izaaka 7. P. M. Kutniowska zauważyła, że Zespół nie podważył warsztatu twórcy, tylko kontekst w którym miał być umieszczony mural.

W najbliższym czasie odbędzie się spotkanie z artystką i wnioskodawcą. W opinii p. R. Piaskowskiego praca nad projektem w obecnej formie jest niemożliwa. Być może projekt zyskałby na jakości artystycznej, gdyby nie zajmował całej ściany i został wykonany w jasnej ramie otaczającej go. Ponadto projekt stanowi przeniesienie dzieła wykonanego w technice kolażu z tkaniny artystycznej na wielkoformatowe malowidło. Na jednym z wcześniejszych spotkań Zespół proponował M. Mirdze-Tas wykonanie muralu – artystka odmówiła tłumacząc, że tworzy gobeliny i nie może podjąć się pracy w technice muralu. Takie stanowisko osoby uznanej w świecie sztuki świadczy o niemożliwości przeniesienia dzieła wykonanego w technice tkaniny artystycznej na malowidło.

P. J. Markowski przypomniał, że wnioskodawca próbował naciskać na szybkie wydanie pozytywnej opinii przez Zespół, ponieważ miał rozstawione rusztowania.

P. R. Piaskowski zaproponował negocjacje z Celine Levitan. P. A. Wabik podzielił się swoją refleksją ze spotkania w Medicine w sprawie muralu upamiętniającego Wisławę Szymborską. W jego opinii spotkanie mogło nie przynieść spodziewanego efektu, ponieważ nie ma charakteru warsztatowego. W jego ocenie Zespół powinien zacząć prowadzić spotkania, podczas których może w obecności artysty pracować nad projektem. P. M. Kutniowska zaproponowała, by artystka przedstawiła inną propozycję projektu. P. M. Jantos zauważyła, że Zespół powinien nauczyć się rozmawiać z artystami.

Chęć udziału w spotkaniu w sprawie muralu na os. Lasówka wyrazili: p. A. Wabik, p. S. Bożek, p. A. Małodobry, p. M. Kutniowska.

6. Ewaluacja murali

P. M. Kutniowska przekazała, że dzwoniło do niej kilku właścicieli lokali w kamienicy przy ul. Kopernika 22 i zgłaszało swoje zastrzeżenia względem muralu, ponieważ Kamil Kuzko namalował mural bez pisemnej umowy z właścicielem, była jedynie ustna zgoda zarządcy nieruchomości. Właściciele budynku chcą wiedzieć, kto zamaluje mural i pokryje koszty jego usunięcia. P. R. Piaskowski stwierdził, że wszystkie obawy Zespołu odnośnie tego projektu okazały się uzasadnione. Zespół obdarzył artystę zaufaniem i pozostawił mu swobodę artystyczną, jednakże artysta nie spełnił oczekiwań Zespołu i ostateczny efekt okazał się niezadowolający. P. M. Jantos przekazała, że była obecna na otwarciu muralu. W jej ocenie sugestie Zespołu w żaden sposób nie zostały uwzględnione. Ponadto rozmawiała z K. Kuzko i A. Jurczyszynem, którzy nieprzyjaźnie odnosili się do Zespołu. W trakcie otwarcia przedstawiano także właścicielkę kamienicy, której zawdzięczają zgodę na wykonanie muralu. P. M. Kutniowska przekazała, że p. A. Jurczyszyn zamierza wnioskować o pozwolenie na wykonanie drugiego muralu, na który Miejski Konserwator Zabytków nie wyrazi zgody.

P. A. Wabik podniósł kwestię ewaluacji projektów murali. Zauważył, że Zespół nie ma kontroli nad tym, czy powstały mural spełnia zalecenia Zespołu. W jego ocenie jedno spotkanie Zespołu ds. Murali powinno być poświęcone na obejrzenie powstałych realizacji i ich ocenę, czy spełniają zalecenia Zespołu. P. R. Piaskowski przyznał mu rację. P. A. Wabik zauważył, że K. Kuzko realizuje coraz więcej murali w Krakowie i zaczyna monopolizować rynek. Należałoby zatem powstrzymać chęć dominacji jednej osoby nad środowiskiem. W ocenie p. R. Piaskowskiego przypadek ten pokazuje, że Zespół miał wszelkie narzędzia, by nie dopuścić do tej realizacji, a jednak ustąpił artyście, co było błędem.

7. Mural upamiętniający E. Jerzmanowskiego przy ul. Jerzmanowskiego 37
P. A. Wabik i p. R. Piaskowski ponowili chęć spotkania z wnioskodawcą.

8. Termin następnego spotkania:
Termin następnego spotkania ustalono na 13 czerwca 2023 r. o godz. 9.00.

Sporządził:

PODINSPEKTOR

Gabriela Gruszcak

.....
Data i podpis
Sekretarz Zespołu ds. Murali

Akceptacja:

PEŁNOMOCNIK
PREZYDENTA MIASTA KRAKOWA
ds. Kultury

.....
Robert Piaskowski

.....
Data i podpis
Przewodniczący Zespołu ds. Murali